

VALODAS PRAKSE: VĒROJUMI UN IETEIKUMI

Populārzinātnisku rakstu krājums

4

Laimute Balode

Dažas pārdomas par lietuviešu personvārdiem latviešu valodā

Ir neparasti, pat dīvaini, ja neprotam pareizi uzrunāt vistuvāko kaimiņu vārdā. Jau daudzreiz ir rakstīts par brāļu lietuviešu personvārdu atveidi latviešu valodā (Bērtulis 1973; Balode 1982; Balode, Skujiņa 2000), bet liekas, ka problēmu loks nevis sašaurinās, bet gan paplašinās.

Visās apkārtējās Eiropas Savienības kaimiņvalstīs (tostarp Igaunijā, Somijā, Zviedrijā u. c.) ir pieņemti personvārdu atveides likumi, kas nosaka svešus personvārdus rakstīt oriģinālvalodā. Arī Lietuva jau pasen¹ ir pieņēmusi šādus noteikumus, lai gan diskusijas presē un sabiedrībā joprojām nerimst (sk. arī 2007. gadā iznākušo profesora Vinca Urbuša (*Vincas Urbutis*) grāmatu «*Lietuviojų kalbos išdavytė*» («Lietuviešu valodas nodevība»), kas publicēta 2006. gadā, bet papildināta un izdota atkārtoti ievērojami lielākā metienā 2007. gadā). Pat Lietuvas Republikas Seima deputātu sarakstos tagad ir poļu uzvārdi bez galotnēm: *Vaclav Stankevič²*, *Viačeslav Škil*, bet presē rakstība ir raibu raibā: visbiežāk personvārda oriģinālformai tiek pievienota lietuviešu valodas locījuma galotne: liet. *Winstonas Churchillis* (latv.

¹ Jau kopš 1984. gada Lietuvā Valsts lietuviešu valodas komisija (*Valstybinė lietuvių kalbos komisija*) ir atļāvusi lietot personvārdu formas oriģinālvalodā zinātniskajā un informatīvajā literatūrā. 1997. gadā pieņemts papildu nolikums «Citvalodu personvārdu un uzvārdu lietošanas principi lietuviešu valodā» («*Kitų kalbų asmenvardžių ir vietovardžių vartojimo lietuvių kalboje principai*»), kur tiek norādīts, ka zinātniskajā literatūrā, reklāmtekstos, informatīvajos izdevumos un speciālajos tekstos citvalodu personvārdi tiek doti autentiskā formā. Tiesa, 2006. gadā Valsts lietuviešu valodas komisijas priekšsēdētāja I. Smetoniene ir parakstījusi Rekomendācijas par tulkoto izdevumu autoru vārdu un uzvārdu adaptētām formām («*Dėl verstinių leidinių autorių vardų ir pavardžių adaptuotų formų teikimo*»).

² Personvārdu piemēri ir ņemti no pēdējā gada lietuviešu un latviešu preses, kā arī no dažādām interneta tīmekļa lapām. Iespēju robežās ir minēti konkrētu personu (politiķu, kultūras darbinieku, rakstnieku, mūziķu, aktieru, sportistu u. c.) vārdi, lai vieglāk būtu teoriju sasaistīt ar praksi.

Vinstons Čērčils, angļu politiķis), liet. *Frankas Piersonas* (latv. *Frenks Pīrsons*, ASV režisors), liet. *Clintas Eastwoodas* (latv. *Klints Īstvuds*, ASV aktieris), liet. *Julia Roberts* (latv. *Džūlija Robertsa*, ASV aktrise). Tomēr latviešu uzvārdus lietuviešu prese vēl cenšas piemērot savai valodai: sal. liet. *Uldis Bērzinis* (latv. *Uldis Bērziņš*, dzejnieks), liet. *Andris Biedrinis* (latv. *Andris Biedriņš*, basketbolists), liet. *Valdis Zatleras* vai *Zatleris* (latv. *Valdis Zatlers* — arī par šī uzvārda pareizu atveidojumu lietuviešu valodā tika laužti šķēpi).

Kā zināms, latviešu valodas kultūras kopēji *pieturas pie uzskata*, ka svešie īpašvārdi ir jātranskribē pēc iespējas tuvāk to izrunai oriģinālvalodā, piemērojot galotnes latviešu locījumu sistēmai. Tā kā abās baltu valodās skaņu sastāvs ir gandrīz vienāds vai vismaz ļoti līdzīgs (abās valodās ir gan garie, gan īsie patskaņi), atveidot lietuviešu personvārdus nav lielu problēmu. Galvenokārt ir jāzina atšķirīgie burti. Tādas no latviešu valodas atšķirīgas grafēmas lietuviešu valodā ir:

patskaņi

A a /izrunā kā [ā]/, personvārdos ļoti reti sastopams burts:

liet. *Ažuolas Jurkaitis* = latv. *Āžols Jurkaitis* (sportists);

Ē ē /izrunā kā šauru [ē]/:

liet. *Linas Kunigēlis* = latv. *Lins Kuniģēlis* (sporta komentētājs),

Algirdas Kaušpēdas = latv. *Alģirds Kaušpēds* (arhitekts),

Vidas Ēringis = latv. *Vids Ēriņģis* (dārznieks);

Ē ē /izrunā kā platu [ē] resp. kā [æ:]/:

liet. *Keštutis Urba* = latv. *Ķēstutis Urba* (literatūrzinātnieks),

Rimas Kešminas = latv. *Rims Ķēsmīns* (arhitekts);

I ģ /izrunā kā [i]/, personvārdos nav reģistrēts (vienīgais uzvārds, ko min *Lietuviešu uzvārdu vārdnīca* /LPŽ I 762/, ir liet. uzvārds *Īgaunis*, kas latviski būtu atveidojams kā *Īgaunis*);

Y y /izrunā kā [i]/³:

liet. *Asta Pilypaitė* = latv. *Asta Pilīpaite* (dziedātāja),

Dalia Grybauskaitė = latv. *Daļa Grībauskaite* (politiķe),

Algirdas Sysas = latv. *Alģirds Sīss* (Seima deputāts),

³ Pēc izrunas lietuviešu burti *l ģ* un *Y y* mūsdienās neatšķiras (šajā gadījumā ir saglabāta tradicionālā rakstība).

Vytas Penčyla = latv. *Vīts Penčila* (mākslinieks),

lai gan vārda sākumā šis burts (Y) sastopams ļoti reti, — daži piemēri no *Lietuviešu uzvārdu vārdnīcas* (LPŽ I 763–774):

liet. uzv. *Yčas* = latv. *Īčs*,

Ydas = latv. *Īds*,

Ydzelis = latv. *Īdzelis*,

Ysoda = latv. *Īsoda*,

Yliukas = latv. *Īļuks*,

Ylakevičius = latv. *Īlakevičs*,

Ylekys = latv. *Īleķis*;

U u /izrunā kā [ū]/, personvārdos nav reģistrēts.

divskani

Uo uo /izrunā kā [uo], taču latviešu valodā tiek atveidots ar grafēmu *o*/:

liet. *Jonas Čekuolis* = latv. *Jons Čekolis* (deputāts),

Bronius Uogintas = latv. *Bronus Oģints* (komponists).

līdzskani

Ch ch /izrunā kā nebalsīgu [h]/:

liet. *Aleksas Churginas* = latv. *Alekss Hurģins* (rakstnieks, tulkotājs),

lai gan tādu uzvārdu, kas sāktos ar burtu kopu *ch-*, lietuviešu valodā tikpat kā nav — tikai daži piemēri no *Lietuviešu uzvārdu vārdnīcas* (LPŽ I 380–387):

Chadakauskas = latv. *Hadakausks*,

Chadaravičius = latv. *Hadaravičs*,

Chibinskas = latv. *Hibinsks*,

Chmeliauskas = latv. *Hmeļausks*,

Chomskis = latv. *Homskis*,

Chvoinickas = latv. *Hvoinicks*.

Lietuviešu valodā nav neviena vārda, resp., priekšvārda, kas iertvertu minēto burtu kopu *ch*.

Tāpat ar burtu *h* latviešu valodā tiek atveidota arī lietuviešu skaņa *H h*, kas arī sastopama tikai aizgūtos personvārdos:

Henrikas Čigriejus = latv. *Henriks Čigriejus* (rakstnieks),

Hortenzija Katkutė = latv. *Hortenzija Katkute* (žurnāliste).

Divas problēmas rodas ar līdzskaņu mīkstinājumu un tā atšķirīgo apzīmējumu abās radu valodās:

1. Atveidojot personvārdus latviešu valodā, nelielas problēmas rada tas, ka pirms mīkstinātāja *i* (*i* pēc līdzskaņa pirms pakaļējās rindas patskaņa), resp., pozīcijā *C – i* (mīkstinātājs) – *V (a, u, o)*, visi lietuviešu līdzskaņi ir mīksti:

liet. *Liudas Niauronis* = latv. *Ļuds Ņauronis*,

Saulius Kubilius = latv. *Sauļus Kubīlus*,

Liūnė Kiaušinytė = latv. *Ļūne Ķaušīnīte*,

Dalia Seiliūtė = latv. *Daļa Seiļūte*.

Tā kā latviešu valodā ir mīkstie līdzskaņi *k, ģ, l, ņ*, šajos gadījumos latviešu valodā tie lieti noder. Sarežģītāk, kad latviešu valodā nav attiecīgo mīksto līdzskaņu. Līdz šim eksistēja divas prakses: vai nu nenorādot mīkstinājumu vispār (saskaņā ar 1961. gada norādījumiem), vai arī pievienojot burtu *j* aiz līdzskaņa (saskaņā ar 1998. gada norādījumiem par citvalodu īpašvārdu lietošanu un rakstību latviešu valodā):

liet. *Andrius Siaurusaitis* = latv. *Andrus Saurusaitis* vai *Andrjus Sjaurusaitis*.

Lai gan neviena no alternatīvām nav ideāla, tomēr liekas, ka agrākā prakse, nenorādot mīkstinājumu, vismaz grafiski mazāk izmaiņa personvārdū.

Nekad līdzskaņu mīkstums latviešu valodā īpaši netiek norādīts pēc vēsturiski mīkstajiem līdzskaņiem *š, ž, č, dž*:

liet. *Džiuljeta Šiaučiūnaitė* = latv. *Džuljeta Šaučiūnaite*,

Donatas Petrošius = latv. *Donats Petrošus* (dzejnieks),

Dalia Čiočytė = latv. *Daļa Čočīte* (literatūrzinātniece),

Vytautas Mažiulis = latv. *Vītauts Mažulis* (valodnieks),

Bernardas Brazdžionis = latv. *Bernards Brazdžonis* (dzejnieks).

2. Visi lietuviešu līdzskaņi pirms priekšējās rindas patskaņiem (resp., pirms *e, é, e, i, i, y*) tiek palatalizēti, resp., nedaudz mīkstināti. Šo palatalizāciju pieņemts rādīt tikai gadījumos, kad latviski var atveidot ar *ǰ* vai *ķ*:

liet. *Giedrė Bufienė* = latv. *Ģiedre Bufiene* (folkloriste),

Gytis Norvilas = latv. *Ģītis Norvils* (dzejnieks),

Aleksas Girdenis = latv. *Alekss Ģirdenis* (valodnieks),

Jurgita Šukytė = latv. *Jurģita Šukīte* (žurnāliste),

Gediminas Kirkilas = latv. *Ģedimins Ķirķils* (bij. premjerministrs),

tomēr šajos gadījumos (saskaņā ar 1998. gada noteikumiem) latviešu valodā tiek pieļauts variants arī bez mīkstā līdzskaņa:

Giedre Bufiene,

Ģītis Norvils,

Alekss Girdenis,

Jurgita Šukīte,

Gedimins Kirkils.

Pēc asimilācijas likuma lietuviešu līdzskaņu kopās *-ng-, -nk-, -lg-, -lk-*, atveidojot tās latviešu valodā, tiek mīkstināti abi līdzskaņi: liet. *Algirdas* = latv. *Alģirds*, liet. *Lingys* = latv. *Linģis*.

Tomēr citos gadījumos latviešu līdzskaņi pirms priekšējās rindas patskaņiem netiek mīkstināti, piemēram:

liet. *Justas Paleckis* = latv. *Justs Paleckis*, nevis *Paļeckis*, kā mēdz rakstīt šī politiķa uzvārdu latviešu presē,

liet. *Sigitas Parulskis* = latv. *Sīgits Parulskis*, nevis *Paruļskis*, kā rakstīts uz nesen iznākušā romāna «Trīs sekundes debesu» vāka,

liet. *Eimuntas Nekrošius* = latv. *Eimunts Nekrošus*, nevis *Ņekrošus*, kā dažreiz teātra kritiķi mēdz lietot šī izcilā lietuviešu režisora uzvārdu.

Dažas pārdomas raisās sakarā ar lietuviešu pagarināto jeb uzsvērto patskaņu atveidi latviešu valodā, resp., lietuviešu rakstos pagarinājums netiek rādīts (tie ir ar krītošo vai kāpjošo intonāciju pagarināti *a* un *e*, resp., *á, ā*, ko izrunā kā [ā], un *é, ē*, ko izrunā kā platu [ē], resp., [æ:]). Šādos gadījumos lietuviešu pagarinātie patskaņi, vadoties pēc izrunas, arī latviešu valodā būtu jāatveido

ar garo patskani, lai gan līdz šim šāda prakse netika ieteikta un nav arī normatīvi apstiprināta, tāpēc šie piemēri ir tikai pārdomu vērti:

liet. *Mātas* = latv. *Māts*, liet. *Antānas* = latv. *Antāns*, liet. *Jānē* = latv. *Jāne*, liet. *Jūrātē* = latv. *Jūrāte*, liet. *Gābija* = latv. *Gābija*, liet. uzv. *Rubāvičiūs* = latv. *Rubāvičs*.

liet. *Pētras* = latv. *Pētrs*, liet. uzv. *Marcinkēvičiūs* = latv. *Marcinkēvičs*, liet. uzv. *Mickēvičiūs* = latv. *Mickēvičs*, liet. uzv. *Statkēvičiūs* = latv. *Statkēvičs*.

Otrs pārdomu loks saistās ar patskaņu garumu personvārdu saknēs vai vārdu izskaņās, kuras bieži, pēc analogijas ar attiecīgiem latviešu vārdiem, tradicionāli, tomēr nepamatoti tiek pagarinātas, piemēram:

liet. *Janina* = latv. *Janīna* (bet tuvāk oriģinālam būtu = latv. ***Janina***),

Irena = latv. *Irēna*, ***Irena***,

Julija = latv. *Jūlija*, ***Julija***,

Emilija = latv. *Emīlija*, ***Emilija***,

Virginija = latv. *Virģīnija*, ***Virģīnija***,

Kristina = latv. *Kristīna*, ***Kristina***,

Judita = latv. *Judīte*, ***Judita***,

Justinas = latv. *Justīns*, ***Justins***,

Konstantinas = latv. *Konstantīns*, ***Konstantins***,

Eugenijus = latv. *Euģēnijs*, ***Euģenijs***.

Tāpat arī nereti nepamatoti tiek mainīta personvārda galotne, piemēram:

liet. *Birutē* = latv. *Biruta*, lai gan pareizāk būtu atveidot *Birute*,

Danutē = latv. *Danuta*, *Danute*.

Lai atveide būtu korekta, ir jāzina galotņu vēsturiskās pārmaiņas, kas ietekmē arī mūsdienu atbilstes.

Lietuviešu personvārdu vīriešu dzimtes īpašvārdu galotņu atbilstes latviešu valodā:

liet. -as, latv. -s

liet. *Pranas Vilkas* = latv. *Prans Vilks* (Seima deputāts),

Vytas Navickas = latv. *Vīts Navicks* (tautsaimniecības ministrs),

Romualdas Granauskas = latv. *Romualds Granausks* (rakstnieks);

liet. -is, latv. -is

liet. *Rytis Valionis* = latv. *Rītis Vaļonis* (žurnālists),

Jurgis Kunčinas = latv. *Jurģis Kunčins* (prozaīķis),

Juozas Aputis = latv. *Jozs Aputis* (prozaīķis);

liet. -ys, latv. -is

liet. *Balys Latėnas* = latv. *Balis Latēns* (aktieris),

Kęstutis Daukšys = latv. *Ķēstutis Daukšis* (Seima deputāts),

Vytautas Dekšnys = latv. *Vītauts Dekšnis* (dzejnieks),

Linas Balsys = latv. *Lins Balsis* (žurnālists);

liet. -us, latv. -us

liet. *Aloydas Butkus* = latv. *Alvīds Butkus* (valodnieks),

Linas Ryškus = latv. *Lins Rīškus* (TV darbinieks),

Valdas Adamkus = latv. *Valds Adamkus* (Lietuvas Republikas prezidents),

Rimantas Šadžius = latv. *Rimants Šadžus* (politiķis),

Saulius Šaltenis = latv. *Sauļus Šaltenis* (prozaīķis),

Darius Kuolys = latv. *Darjus Kolis* (literatūrologs),

Andrius Kubilius = latv. *Andrus⁴ Kubiļus* (politiķis).

Izņēmumu veido aizgūtie slāvu cilmes uzvārdi ar izskaņu *-avičius, -ovičius, -ovičius*, kurus latviešu valodā pieņemts atveidot ar *-avičs, -evičs, -ovičs*:

liet. *Vytautas Rubavičius* = latv. *Vītauts Rubavičs* (dzejnieks),

Juozas Statkevičius = latv. *Jozs Statkevičs* (modes mākslinieks),

Petras Auštrevičius = latv. *Petrs Auštrevičs* (politiķis),

Darjušas Lavrinovičius = latv. *Darjušs Lavrinovičs* (basketbolists).

⁴ Nebūtu vēlamas lietuviešu priekšvārdus ar galotni *-us* (*Andrius, Marius, Bronius* u. c.) pārveidot latviešu valodā par priekšvārdiem ar galotni *-is* (*Andris, Māris, Bronis*).

Ievērojami retāk lietuviešu valodas vīriešu uzvārdi sastopami arī ar galotnēm *-a* un *-ē*:

liet. -a, latv. -a

liet. *Petras Baguška* = latv. *Petrs Baguška* (tieslietu ministrs),

Eugenijus Ališanka = latv. *Euģenijs Ališanka* (dzejnieks),

Jonas Kabelka = latv. *Jons Kabelka* (valodnieks),

Sigitas Geda = latv. *Sīgīts Ģeda* vai *Sīgits Geda* (dzejnieks),

Kazys Saja = latv. *Kazis Saja* (dramaturgs),

Leonardas Sauka = latv. *Leonards Sauka* (folklorists);

liet. -ē, latv. -e

liet. *Jonas Kielė* = latv. *Jons Ķiele*,

Vytautas Bložė = latv. *Vītauts Blože*.

Lietuviešu sieviešu personvārdu atbilstes latviešu valodā ir vienkāršas:

liet. -a, latv. -a

Rūta = *Rūta*,

Sigita = *Sigita*,

Monika = *Monika*;

liet. -ė, latv. -e

Urtė = *Urte*,

Ugnė = *Ugne*,

Jogilė = *Joģile*.

Ļoti reti sastopami sieviešu personvārdi ar galotni **-is**:

liet. *Naktis* = latv. *Nakts*.

Te jāatceras, ka lietuviešu dzejnieces vārds liet. *Salomėja Nėris* (*Nėris* – pseidonīms, kas darināts no upes nosaukuma *Nėre*) latviešu valodā tradicionāli atveidojams kā *Salomėja Nēre*.

Lietuviešu sieviešu uzvārdi rāda viņu ģimenes stāvokli⁵:

⁵ Nesen (2003. gadā) ir pieņemts lēmums «Par sieviešu uzvārdu darināšanu» («Dēl moterų pavardžių darybos»), kas ļauj sievietēm izvēlēties uzvārda izskaņu (vai beigu daļu), neatspoguļojot ģimenes stāvokli, resp., ar galotni *-ē*: *Urbas* – siev. *Urbė*, *Valionis* – siev. *Valionė*, *Venckus* – siev. *Venckė*, tomēr reālajā dzīvē pagaidām šādu piemēru nav daudz.

neprecēto sieviešu uzvārdi tiek darināti no tēva uzvārda pēc attiecīgiem likumiem — ja tēva uzvārda galotne ir:

-as vai **-a**, meitas uzvārda izskaņa ir **-aitē** = latv. **-aite**:

Vilkas — *Vilkaitē* = latv. *Vilkaite*,

Vaitiekūnas — *Vaitiekūnaitē* = latv. *Vaitiekūnaite*,

Grybauskas — *Grybauskaitē* = latv. *Gribauskaite*,

Kalēda — *Kalēdaitē* = latv. *Kalēdaite*;

-is, **-ys**, **-ē**, kā arī **-ia**, meitas uzvārda izskaņa ir **-ytē** = latv. **-īte**:

Visockis — *Visockytē* = latv. *Visockīte*,

Bogušis — *Bogušytē* = latv. *Bogušīte*,

Dagys — *Dagytē* = latv. *Daģīte*,

Kvašys — *Kvašytē* = latv. *Kvašīte*,

Kregždē — *Kregždytē* = latv. *Kregždīte*,

Stundžia — *Stundžytē* = latv. *Stundžīte*;

-us (pēc cietā līdzskaņa, lielākoties divzīlību uzvārdos), meitas uzvārda izskaņa ir **-utē** = latv. **-ute**:

Butkus — *Butkutē* = latv. *Butkute*,

Jurkus — *Jurkutē* = latv. *Jurkute*,

Minkus — *Minkutē* = latv. *Minkute*,

Vaitiekus — *Vaitiekutē* = latv. *Vaitiekute*;

-us (pēc *j* un mīkstā līdzskaņa, lielākoties slāvu cilmes uzvārdos), meitas uzvārda izskaņa ir **-ūtē**, latv. **-ūte**:

Zujus — *Zujūtē* = latv. *Zujūte*,

Motiejus — *Motiejūtē* = latv. *Motiejūte*,

Balkevičius — *Balkevičiūtē* = latv. *Balkevičūte*,

Butkevičius — *Butkevičiūtē* = latv. *Butkevučūte*,

Malūnavičius — *Malūnavičiūtē* = latv. *Malūnavičūte*,

Gerbutavičius — *Gerbutavičiūtē* = latv. *Gerbutavičūte*.

Lietuviešu precētu sieviešu uzvārdi tiek darināti no vīra uzvārda, pievienojot izskaņu **-ienē** (neatkarīgi no vīra uzvārda galotnes), kas latviešu valodā atveidojams kā **-iene** (nevis *-ene* — tā bija

izplatīta kļūda padomju gados, kad personvārdi tika pārcelti no krievu valodas kā starpniekvalodas):

Vilkas – sievas uzvārds liet. *Vilkienē* = latv. *Vilkiene* // *Viļķiene*,

Bogušis – *Bogušienē* = latv. *Bogušiene*,

Lingys – *Lingienē* = latv. *Lingiene* // *Liņģiene*,

Balkevičius – *Balkevičienē* = latv. *Balkevičiene*.

Izņēmumu veido īsie (divzīlbu) lietuviešu uzvārdi, kas beidzas ar *-us*, *-ius* un *-jus*, jo sievu uzvārdi šajos gadījumos var tikt veidoti gan ar izskaņu *-ienē*, gan ar paplašinātu izskaņu *-uvienē*, kas latviešu valodā atbilst *-uviene*:

Butkus, sieva *Butkienē* vai *Butkuvienē* = latv. *Butkiene* vai *Butkuviene*,

Šadžius – *Šadžienē* vai *Šadžiuvienē* = latv. *Šadžiene* vai *Šadžuviene*,

Zujus – *Zujienē* vai *Zujuvienē* = latv. *Zujiene* vai *Zujuviene*.

Daudzu lietuviešu personvārdu atveide latviešu valodā problēmas nerada – vārdi tiek transliterēti atbilstoši skaņu izrunai, piemēram:

liet. *Rita Dapkutē* = latv. *Rita Dapkute* (TV programmu vadītāja),

Laura Čepukaitē = latv. *Laura Čepukaite* (dziedātāja),

Vilija Aleknaitē = latv. *Vilija Aleknaite* (Seima deputāte),

Loreta Grauzīnienē = latv. *Loreta Grauzīniene* (politiķe),

Jonas Mekas = latv. *Jons Meks* (dzejnieks, kinorežisors),

Tomas Kauneckas = latv. *Toms Kaunecks* (fotogrāfs),

Žydrūnas Savickas = latv. *Žīdrūns Savicks* (sportists),

Raimondas Kašauskas = latv. *Raimonds Kašausks* (rakstnieks),

Česlovas Juršēnas = latv. *Česlovs Juršēns* (politiķis).

Galvenais princips pagaidām paliek nemainīgs: lietuviešu personvārdi latviešu valodā jāatveido pēc iespējas tuvāk to izrunai.

Vai var būt atkāpes no šīm noteiktajām personvārdu atveides normām? Jāatbild apstiprinoši. Tas ir tajos gadījumos, kad personvārds latviešu valodā rada negatīvas asociācijas. Piemēram, Lietuvā visai izplatīts vīrieša vārds *Aidas* (lietuviešu cilmes personvārds ar nozīmi 'atbalss') pēc noteikumiem latviešu valodā būtu atveidojams kā *Aids*, bet sliktās konotācijas dēļ tiek pieļauta izņēmuma forma *Aidis*.

Populārākie lietuviešu iedzīvotāju vārdi 2008. gadā⁶:

vīriešu vārdi	sieviešu vārdi
1. <i>Jonas</i> = latv. <i>Jons</i>	<i>Ona</i> = latv. <i>Ona</i>
2. <i>Vytautas</i> = latv. <i>Vītauts</i>	<i>Irena</i> = latv. <i>Irena</i>
3. <i>Antanas</i> = latv. <i>Antans</i>	<i>Janina</i> = latv. <i>Janina</i>
4. <i>Tomas</i> = latv. <i>Toms</i>	<i>Kristina</i> = latv. <i>Kristina</i>
5. <i>Juozas</i> = latv. <i>Jozs</i>	<i>Danutė</i> = latv. <i>Danute</i>
6. <i>Mindaugas</i> = latv. <i>Mindaugs</i>	<i>Lina</i> = latv. <i>Lina</i>
7. <i>Kęstutis</i> = latv. <i>Ķēstutis</i>	<i>Regina</i> = latv. <i>Regina</i>
8. <i>Darius</i> = latv. <i>Darus</i> vai <i>Darjus</i>	<i>Aldona</i> = latv. <i>Aldona</i>
9. <i>Andrius</i> = latv. <i>Andrus</i> vai <i>Andrjus</i>	<i>Rasa</i> = latv. <i>Rasa</i>
10. <i>Petras</i> = latv. <i>Petrs</i>	<i>Daiva</i> = latv. <i>Daiva</i>

Populārākie lietuviešu jaundzimušo vārdi 2007. gadā:

zēnu vārdi	meiteņu vārdi
1. <i>Matas</i> = latv. <i>Mats</i>	<i>Kamilė</i> = latv. <i>Kamile</i>
2. <i>Lukas</i> = latv. <i>Luks</i>	<i>Emilija</i> = latv. <i>Emilija</i>
3. <i>Nojus</i> = latv. <i>Nojus</i>	<i>Gabija</i> = latv. <i>Gabija</i>
4. <i>Dovydas</i> = latv. <i>Dovīds</i> ,	<i>Austėja</i> = latv. <i>Austēja</i>
5. <i>Dominykas</i> = latv. <i>Dominīks</i>	<i>Gabrielė</i> = latv. <i>Gabriele</i>
6. <i>Titas</i> = latv. <i>Tits</i>	<i>Ugnė</i> = latv. <i>Ugne</i>
7. <i>Rokas</i> = latv. <i>Roks</i>	<i>Viltė</i> = latv. <i>Vilte</i>
8. <i>Mantas</i> = latv. <i>Mants</i>	<i>Viktorija</i> = latv. <i>Viktorija</i>
9. <i>Kajus</i> = latv. <i>Kajus</i>	<i>Ieva</i> = latv. <i>Ieva</i>
10. <i>Ignas</i> = latv. <i>Igns</i>	<i>Deimantė</i> = latv. <i>Deimante</i>

Rodas arvien jauni, nedzirdēti jaundzimušo vārdi, piemēram, 2008. g. Lietuvā ir reģistrēti šādi reti personvārdi, kā *Bitė* = latv. *Bite*, *Perkūnas* = latv. *Perkūns* u. c.

Izplatītākie lietuviešu uzvārdi (2008. gada dati):

1. *Kazlauskas* = latv. *Kazlausks*
2. *Petrauskas* = latv. *Petrausks*
3. *Jankauskas* = latv. *Jankausks*
4. *Stankevičius* = latv. *Stankevičs*
5. *Vasiliauskas* = latv. *Vasiļausks*

6 Pēc Lietuvas Republikas Statistikas departamenta mājaslapas www.std.gov.lt (2008. gada 20. jūnijs) datiem.

6. *Žukauskas* = latv. *Žukausks*
7. *Butkus* = latv. *Butkus*
8. *Paulauskas* = latv. *Paulausks*
9. *Urbonas* = latv. *Urbons*
10. *Kavaliauskas* = latv. *Kavaļausks*

Lai uzrunātu tuvāko brāli un kaimiņu vārdā, lai vieglāk atrastu kopējas intereses, der zināt pamatlikumus, kā šis vārds pareizi būtu atveidojams arī latviešu valodā. Šīs zināšanas lieti noder gan ikdienas saskarsmē, gan oficiālā saziņā.

Saīsinājumi

siev. — sievietes

vīr. — vīrieši

uzv. — uzvārds

latv. — latviešu

liet. — lietuviešu

LPŽ — Lietuvių pavardžių žodynas

1. Balode, L. Vēlreiz par lietuviešu īpašvārdu atveidi mūsu presē. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 17. laidziens. Rīga : Avots, 1982, 79.–84. lpp.
2. Balode, L.; Skujiņa, V. Kā lai saucam kaimiņus Lietuvā. *Latvijas Vēstnesis*, 2000, 12. sept., 5. lpp.
3. Bērtulis, R. Lietuviešu īpašvārdu atveidojumi latviešu valodā. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 9. laidziens. Rīga : Liesma, 1973, 133.–143. lpp.
4. *Lietuvių pavardžių žodynas*. I, II. Vilnius, 1985.–1989.
5. *Norādījumi par citvalodu īpašvārdu pareizrakstību un pareizrunu latviešu literārajā valodā*. IV. *Lietuviešu valodas īpašvārdi*. Sastādījusi T. Porīte. Rīga : Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1961.
6. *Par vārdu un uzvārdu lietošanu un rakstību latviešu literārajā valodā*. Rīga : Valsts valodas centrs, 1998.
7. Piročkinas, A. Antrasis Vinco Urbučio knygos leidimas. *Lietuvos aidas*, 2007. Nr. 101.
8. Urbutis, V. *Lietuvių kalbos išdavystė*. Vilnius : Margi raštai, 2007.
9. Lietuvos Respublikos Statistikos departamento mėjaslapa. Pieejams: www.std.gov.lt [skatīts: 27.06.2008.]
10. Valsts lietuviešu valodas komisijas mėjaslapa. Pieejams: www.vlkk.lt [skatīts: 30.06.2008.]